

Alenka Puhar na Zborovanju za pravično Slovenijo v organizaciji Civilne družbe za pravično Slovenijo, Slomškovo trg v Mariboru, 6. julija 2014

Praha obrisana pravičnost

Ko sem bila zadnjič v Mariboru, pred kakšnimi tremi tedni, sem bila v zaporu. Ne zaprta, bila sem na hodniku, pred vrati samice, in sem lahko svobodno govorila. Tam sem se znašla zaradi Vitomila Zupana, ki je bil več let neprostovoljni, močno zavarovani prebivalec tega mesta. Vmes sem občasno pomahala tudi v tisto poglavje mariborske zgodovine, kjer je bil doma Jože Pučnik.

Pred nekaj dnevi sem spet stala pred mikrofonom, zdaj na ljubljanskih Žalah, in govorila o postavi Viktorja Blažiča.

Ti trije nastopajo v pojasnilo, da mi zadnje čase pogosto stojijo ob strani ljudje, ki jih ni več in se ne morejo prijaviti k besedi. Ne morejo reči: Oprostite, ali vam nisem rekel...? Med nami pa se zelo poredko najde kdo, ki razloge za hudo krizo, v kateri smo se znašli, išče še kje drugje kot v včerajšnji izjavi na televiziji ali internetu. Postajamo dvodimenzionalna, ploska družba, ki ne priznava časovne globine. V njej je tako rekoč obvezno, da se ob vsaki možni priložnosti ponorčuješ iz tistih, »ki brskajo po zaprašenih arhivih«. Še deset let stare knjige in revije se jim zdijo preveč zaprašene.

In vendar...

Glejte, Viktorju Blažiču se je že pred 15 leti zdelo, da je slovenska samovšečnost slepa, da jo napihujejo reklamni triki in da v resnici »drsimo v režim razvad, v katerem je manipulacija, zavajanje, izigravanje opravil donosnejše od verodostojne informacije in poštene igre.« In: »Ko se bo stroj s pogonom prepotentne, svoje možnosti presegajoče 'zlate mrzlice' nujno enkrat pregrel in ko se bo oglasila nuja preživetja, se bo morda znova oglasil klic upanja izpred desetletja... Kakor se vsaka dobrina v življenju na ta ali oni način plača, se še posebej drago plačuje vsak čezmeren poseg po nečem nezasluženem in nepripadajočem; tudi sen o deželi rajске samopašnosti, ki še zmeraj cvete pri nas, bo terjal svojo ceno.« (Viktor Blažič, Tradicija po slovensko ali čas vladavine LDS, Nova revija 1999)

Jože Pučnik je pred 14 leti opisal razmere kot kombinacijo tipičnega realsocializma z državno regulacijo in zgodnjega, razbrzdanega kapitalizma; to pa sloni »predvsem na klikarsko pogojenem izkoriščanju gospodarskih potencialov, ki so še v lasti države. Lastninjenje se je izvedlo v približno polovici nekdanjega družbenega premoženja. Kar je šlo prek certifikatov, je do dveh tretjin že izginilo v žepe tiste manjšine, za katero je vladavina dr. Drnovška in LDS 'zgodba o uspehu'. Prihodnji razvoj ni rožnat...« (Jože Pučnik, Ampak, november 2000)

In naj vas spomnim še na Uro evropske resnice, spisano že julija 1997. Avtorji so nas opozarjali pred »maniro samozadovoljne postkomunistične enklave«. Da ne bo govora samo o nepravilnosti pri izkoriščanju premoženja, nekaj tedaj zapisanih kritičnih misli o sodni oblasti:

»Naveza nekdanje tožilske organizacije, dela policije in sodnikov jemlje sodstvu vsakršno kredibilnost in sposobnost prevzeti naloge neodvisnega sodstva. Ta današnja naveza je namreč skoraj istovetna s tisto iz nedemokratskega režima in jo navdihujejo iste stare vrednote z vzorom v Zvezi komunistov. Sodni postopki so izjemno dolgotrajni, spektakularni primeri ne dobijo sodnega epiloga, državljani pogosto ne more do svojih pravic... Posledice takšnega stanja so tu: zaupanje v sodni sistem je med državljani Slovenije na najnižji mogoči točki. Pravni red ne deluje, takšno stanje pa dobiva razsežnosti sistematičnega kršenja človekovih pravic.« (Ura evropske resnice, 1997)

Takim očitkom se je tedaj samozavestno reklo, da si jih lahko gosposko otresemo z ramen kot prhljaj...

In danes? Oprostite, kdo bi se rad pritožil nad zaprašeno?